

Aanbeveling over identificatie in een gerechtelijke context

Een journalist die in zijn berichtgeving een verdachte, een veroordeelde of een slachtoffer identificeert door woord, tekst of beeld, maakt steeds een afweging tussen het recht van het publiek om zo volledig mogelijk geïnformeerd te worden enerzijds, en het recht op privacy van de persoon over wie bericht wordt anderzijds. Deze belangenafweging maken is niet eenvoudig. Naar gelang van de situatie zal de journalist kiezen voor een volledige identificatie, voor een beperkte identificatie of voor het niet bekendmaken van de identiteitsgegevens. De beslissing om een verdachte of een slachtoffer volledig te identificeren is bij voorkeur geen inschatting van de individuele journalist, maar een op de redactie overlegde beslissing. Dat doet overigens niets af aan het recht van elke journalist om zijn medewerking op een concreet punt te weigeren als hij of zij een bepaalde journalistieke handelwijze beroepsethisch moeilijk vindt.

Deze aanbeveling is bedoeld als een hulpmiddel bij het maken van deze belangenafweging. In de aanbeveling wordt een aantal situaties besproken, en daarbij wordt aangegeven welke oplossing de voorkeur verdient. De specifieke omstandigheden van een concrete situatie kunnen ook tot een andere verantwoorde keuze leiden.

Plicht 5 van de Verklaring der plichten en rechten van de journalist (1971) zegt dat de journalisten 'zich ertoe verplichten het privéleven van personen te eerbiedigen'. Artikel 5 van de Code van journalistieke beginselen (1981) zegt: 'De uitgevers, de hoofdredacteuren en de journalisten moeten de individuele waardigheid en privacy respecteren. Zij moeten elke ongeoorloofde inmenging in persoonlijke pijn en smart vermijden, tenzij overwegingen in verband met de persvrijheid dit noodzakelijk maken'.

Als regel bepaalt het Europees hof voor de rechten van de mens dat privacygegevens bekendmaken slechts kan indien hierdoor een bijdrage wordt geleverd tot een debat van maatschappelijk belang. Recht op privacy en persvrijheid moeten daarom telkens tegenover elkaar afgewogen worden.

Soms verbiedt de wet bovendien uitdrukkelijk het identificeren van betrokkenen in bepaalde situaties. Dit geldt onder meer voor minderjarigen die betrokken zijn in een zaak voor de Jeugdrechtbank (art. 433bis Strafwetboek) en voor slachtoffers van seksueel geweld (art. 378bis Strafwetboek).

Bij de bekendmaking van namen en andere identificatiegegevens in de gerechtelijke verslaggeving wordt daarom een zekere terughoudendheid in acht genomen. Dit geldt ook voor indirecte identificatie. Toch zijn er situaties waarin identificatie aangewezen kan zijn.

Achtereenvolgens wordt in deze aanbeveling de berichtgeving over verdachten, veroordeelden, minderjarigen en slachtoffers toegelicht.

1. Verdachten:

Principe: Volledige identificatie wordt vermeden. De voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats **kunnen** worden bekendgemaakt. Herkenbare beelden worden vermeden.

De mate waarin deze gegevens worden bekendgemaakt hangt hoofdzakelijk af van de ernst van het misdrijf, de stand van het onderzoek en van het maatschappelijk belang om over de zaak te berichten.

Uiterste voorzichtigheid wordt in acht genomen wanneer er twijfel is over de betrokkenheid van de verdachte. Elke verdachte geniet immers het vermoeden van onschuld en dit dient uit de berichtgeving te blijken.

Uitzondering: Volledige identificatie **kan** gebeuren in volgende gevallen:

- een ernstig maatschappelijk belang verantwoordt de volledige identificatie;
- de verdachte is een publiek persoon en het maatschappelijk belang verantwoordt de volledige identificatie;
- bij ernstige misdrijven waarbij de schuld aannemelijk is gemaakt, bijvoorbeeld door een bekentenis, een betrapting op heterdaad of uit betrouwbare bron;
- de dader is voortvluchtig en betekent een gevaar voor de samenleving;
- de politie of het gerecht heeft een opsporingsbericht verspreid waarin de identiteitsgegevens worden bekendgemaakt;
- het volledig identificeren van de verdachte kan een waarschuwing betekenen voor mogelijke nieuwe slachtoffers;
- de verdachte komt zelf met zijn verhaal naar buiten en maakt geen bezwaar tegen volledige identificatie.

2. Veroordeelden:

Principe: Volledige identificatie **kan** gebeuren.

De mate waarin deze gegevens worden bekendgemaakt hangt hoofdzakelijk af van de ernst van het misdrijf en van het maatschappelijk belang om over de zaak te berichten.

Uitzondering:

- Bij berichtgeving over lichte misdrijven worden enkel de voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats vermeld, en wordt herkenbaar beeld vermeden. Indien de veroordeelde een publieke persoon is, kan evenwel ook bij lichte misdrijven volledige identificatie verantwoord zijn.
- De herintegratie in de maatschappij van een veroordeelde, zijn reclassering, of het lange tijdsverloop na de veroordeling, zijn elementen waarmee de journalist rekening houdt om eventueel af te zien van volledige identificatie.

3. Minderjarigen:

Principe: Volledige identificatie van een minderjarige die betrokken is bij strafbare feiten, is niet toegestaan.

Identificatie van een minderjarige die het voorwerp is van een maatregel van de Jeugdrechtbank, is bovendien strafbaar.

Minderjarige slachtoffers worden in de regel niet geïdentificeerd, minstens wordt uiterst terughoudend met deze gegevens omgegaan. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de houding van de ouders.

4. Slachtoffers:

Principe: Volledige identificatie wordt vermeden. De voornaam, de eerste letter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats **kunnen** worden bekendgemaakt. Het gebruik van herkenbare beelden wordt vermeden.

De bekendheid of de instemming van het slachtoffer, of de ernst van de feiten kunnen een volledige identificatie verantwoorden.

Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de vraag van een slachtoffer om niet geïdentificeerd te worden.

Bij slachtoffers worden, indien mogelijk, de identiteitsgegevens pas bekendgemaakt nadat blijkt dat het slachtoffer of de rechtstreekse familie is verwittigd.

Uitzonderingen:

- minderjarige slachtoffers worden in de regel niet geïdentificeerd, minstens wordt uiterst terughoudend met deze gegevens omgegaan;
- identificatie van slachtoffers van seksueel geweld is bij wet verboden, tenzij met hun schriftelijke toestemming of die van de onderzoeksmagistraat.

Brussel, 11 december 2008